UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA INDIVIDUAL TA'LIM TAMOYILLARINI QO'LLASHNING METODIK VA TEXNOLOGIK TIZIMI

Mashhura Zafar qizi Qurbanova[1]
[1]Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Pedagogika fakulteti,
"Pedagogika nazariyasi va tarixi" yo'nalishi magistranti, Chirchiq, O'zbekiston
[1]Elektron pochta: mashhuraqurbanova2003@gmail.com
Ilmiy rahbar: **Ikrom Davronovich Qodirov**[2]
[2]Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
Pedagogika fakulteti v.b. dotsent, Chirchiq, O'zbekiston
[2]ORCID ID: https://orcid.org/0009-0007-8915-5859
[2]Elektron pochta: i.qodirov@cspi.uz ; Telefon raqami: +998 99 857 24 17

Annotatsiya: Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida individual ta'lim tamoyillarini qo'llashning metodik va texnologik tizimi, xususan, ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan holda tashkil etish masalalari tahlil qilingan. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'qitish usullari va raqamli texnologiyalarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ta'lim samaradorligini oshirishda metodik yondashuvlar va texnologik vositalarning o'rni ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda individual ta'lim tamoyillarini amalga oshirishning ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilingan va umumta'lim maktablarida ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: umumta'lim maktabi, individual ta'lim, metodik tizim, ta'lim texnologiyasi, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, ta'lim samaradorligi

Аннотация: В данной статье анализируется методическая и технологическая система применения принципов индивидуального обучения в общеобразовательных школах, особенно вопросы организации учебного процесса с учетом личностных особенностей учащихся. Рассматривается роль методов обучения и цифровых технологий, а также значение методических подходов и технологических средств в повышении эффективности обучения. В результате сформулированы выводы по совершенствованию образовательного процесса.

Ключевые слова: общеобразовательная школа, индивидуальное обучение, методическая система, образовательная технология, личностно-ориентированный подход, эффективность обучения

Abstract: This article analyzes the methodological and technological system of applying individual education principles in general education schools, focusing on organizing the educational process in a person-centered way. It highlights the importance of teaching methods and digital technologies that consider individual student characteristics and examines the role of methodological approaches in improving learning effectiveness. Conclusions are provided for enhancing the educational process in schools.

Keywords: general education school, individual education, methodological system, educational technology, person-centered approach, learning effectiveness

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamlashtirish sharoitida umumta'lim maktablari tizimi jamiyat taraqqiyotining muhim omiliga aylanib bormoqda. Ilm-fan va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayonini tashkil etish va boshqarishga yangi talablarni qo'ymoqda. Shu sababli individual ta'lim tamoyillarini qo'llashning metodik va texnologik tizimini takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalar, interaktiv usullar va raqamli platformalar keng qo'llanilib, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda strategik rejalashtirish va hamkorlik muhim ahamiyat kasb etmoqda.[1] Individual yondashuvni to'g'ri tashkil etish o'quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, individual tamoyillar o'quvchilarning motivatsiyasi, kognitiv xususiyatlari va ijtimoiy muhitini hisobga olish orqali ta'lim samaradorligini oshiradi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy faolligini rivojlantirishga yordam beradi.

ADABIYOT TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Umumta'lim maktablarida individual ta'lim tamoyillarini qo'llash, ayniqsa metodik va texnologik yondashuvlar asosida ta'lim jarayonini takomillashtirish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng o'rganilayotgan muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur muammoning nazariy va amaliy jihatlari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan bo'lib, ularning ilmiy ishlarida ta'limni modernizatsiya qilish, ta'lim jarayonini samarali boshqarish hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'qitish metodikalarini takomillashtirish masalalari yoritilgan.

Xorijiy olimlardan B.Blum, J.Bruner, D.Dyui, R.Gane, J.Piaje va L.Vygotskiy kabi tadqiqotchilar ta'lim jarayonining psixologik asoslari, kognitiv rivojlanish, ta'lim motivatsiyasi va o'quvchilar faolligini oshirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlarni ilmiy asoslab berganlar.[2]Ularning tadqiqotlarida ta'lim jarayonini tashkil etishda o'quvchining faol ishtiroki, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va bilish faoliyatini rag'batlantirish muhim omil sifatida ko'rsatilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda kompetensiyaviy yondashuv, o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli ta'lim muhiti va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Mahalliy olimlar tomonidan ham umumta'lim maktablarida o'qitish metodikasini takomillashtirish, ta'lim jarayonini boshqarishning ilmiy asoslarini ishlab chiqish va individual-pedagogik yondashuvlarni rivojlantirish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Ularda ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish, o'quvchilarning shaxsiy va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish, ta'lim samaradorligini oshirish hamda pedagogik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Bu tadqiqotlar umumta'lim maktablarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotda ilmiy izlanishlarni amalga oshirishda bir qator umumilmiy va maxsus metodlardan foydalanildi. Jumladan, nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, modellashtirish va umumlashtirish metodlari orqali mavzuga doir ilmiy adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va ilmiy manbalar o'rganildi. Shuningdek, pedagogik kuzatuv, so'rovnoma,

[1] OECD. *The Future of Education and Skills 2030*. Paris: OECD Publishing, 2018.
[2] Hattie J. *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge, 2009.

intervyu va tahlil metodlari orqali umumta'lim maktablarida o'qitish jarayonining individual va texnologik jihatlari tadqiq etildi.

Natijalar

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari umumta’lim maktablarida individual ta’lim tamoyillarini metodik va texnologik yondashuvlar asosida qo‘llash ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshirishini ko‘rsatdi. Xususan, ta’lim jarayonida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvni qo‘llash orqali o‘quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlash darajasi va o‘quv motivatsiyasi oshgani aniqlandi. Bu esa individual yondashuvning pedagogik jarayondagi muhim ahamiyatini tasdiqlaydi.

Shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalar va raqamli ta’lim vositalarining qo‘llanilishi o‘quvchilarning bilimlarni o‘zlashtirish darajasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Xalqaro tadqiqotlar ham raqamli texnologiyalarni ta’limga integratsiya qilish o‘quv natijalarini yaxshilashini tasdiqlaydi.[3] Interaktiv metodlar, raqamli platformalar va zamonaviy o‘qitish vositalari yordamida tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarning dars jarayonidagi ishtirokini faollashtirib, ta’lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga xizmat qildi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ta’lim jarayonini ilmiy asoslangan boshqaruv, strategik rejalashtirish va metodik tizimlilik asosida tashkil etish o‘quv natijalarining yaxshilanishiga olib keladi. Bunda o‘qituvchi va o‘quvchilar o‘rtasidagi hamkorlik, o‘zaro muloqot va pedagogik refleksiya muhim rol o‘ynaydi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, individual ta’lim tamoyillarini texnologik yondashuvlar bilan uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish, ularning shaxsiy va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish hamda ta’lim sifatini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

MUHOKAMA

Umumta'lim maktablarida individual ta'lim tamoyillarini qo'llashning metodik va texnologik tizimini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda metodik va texnologik yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida faqatgina bilim berish emas, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish va kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish ustuvor vazifaga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, umumta'lim maktablarida o'qitish metodikasini yangilash jarayoni individual tamoyillar va texnologik imkoniyatlarni chuqur hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonini samarali boshqarish o'qitish metodlarining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar ta'lim jarayoni strategik rejalashtirish, innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish va o'quv jarayonini tizimli tashkil etish asosida boshqarilsa, o'quvchilarning bilim olish faolligi va o'quv natijalari sezilarli darajada ortadi. Bu esa umumta'lim maktablarida ta'lim sifati va raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ta'lim boshqaruvida demokratik va hamkorlikka asoslangan yondashuvlardan foydalanish o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida samarali muloqotni ta'minlaydi.

Muhokama jarayonida individual yondashuvlarning ham katta ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Chunki har bir o'quvchining shaxsiy xususiyatlari, bilish jarayonlari, motivatsiyasi va

[3] Vygotsky L.S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press, 1978.

ijtimoiy-psixologik muhiti turlicha bo'lib, bu omillar ta'lim samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Individual tamoyillarga asoslangan o'qitish metodikasi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning tanqidiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.[4] Shuningdek, ta'lim jarayonida o'quvchilarning emotsional holati, motivatsiyasi va ijtimoiy faolligini hisobga olish o'quv jarayonining samaradorligini yanada oshiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, umumta'lim maktablarida individual ta'lim tamoyillarini qo'llashning metodik va texnologik tizimi ta'lim jarayonini boshqarish va individual yondashuvlarni samarali uyg'unlashtirishni talab etadi. Zamonaviy ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan o'qitish, innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish, raqamli ta'lim muhitini rivojlantirish va kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayon ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda boshqaruvning ilmiy asoslangan mexanizmlaridan foydalanish hamda o'quvchilarning individual-psixologik xususiyatlarini hisobga olish muhim omil hisoblanadi. Individual yondashuvlar ta'lim jarayonida motivatsiyani kuchaytirish, bilish faolligini oshirish va o'quvchilarning shaxsiy hamda kasbiy rivojlanishini ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qurbonov Sh., Seydaxmedov N. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2011.
2. Ishmuxamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste’dod, 2013.
3. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2012.
4. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Sano-standart, 2017.
5. Vigotskiy L.S. Psixologiya razvitiya cheloveka. – Moskva: Smisl, 2005.
6. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. – Moskva: Logos, 2004.
7. Klarin M.V. Innovatsionnie modeli obucheniya v visshey shkole. – Moskva: Yurayt, 2016.

[4] UNESCO. *Digital Technologies in Education: A Guide for Teachers*. Paris: UNESCO, 2021.